

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. junija 1893.

Politiški oddelek.

Zopet češko-nemška sprava.

Ni je stvari, s katero bi avstrijski državniki si skoro toliko belili glavo, kakor z izvedenjem češko-nemške sprave. Kolikokrat so se že ministri posvetovali o tej stvari, koliko pogajanja je že bilo z raznimi strankami. Koliko napora je že bilo, da bi češki deželni zbor pripravili, da pritrudi dunajskim punktacijam. Vse je bilo zastonj. Po pritisku narodnega mnenja so vse češke stranke jele se upirati dunajskim punktacijam, celo veleposestniki, kateri so s prva bili jako vneti zanje.

Posebno po zaključenju češkega deželnega zbora je ministerski svet imel dan na dan posvetovanja o tej stvari. Konec teh posvetovanj je bil, da se je ministerski svet izrekel za to, da se še počaka, kako se stvari razvijo. Jeden del ministrov je zahteval, da se sprava nadaljuje tudi proti volji češkega deželnega zbora. Temu se je pa baje posebno upiral pravosodni minister grof Schönborn, katerega se stvar tiče v prvi vrsti, ko gre za razdelitev okrajev. Ministerski predsednik se ni hotel izreči na nobeno stran in ker tudi nekateri njegovi tovariši neso bili niti za to niti za ono mnenje, se je pa stvar lepo odložila.

Splošno mnenje je pa, da je s tem češko-nemška sprava pokopana. Celo nemško-liberalni listi so se že precej sprijaznili s tem mnenjem. Nikakor se pa ne sme misliti, da so morda Mladočehi s svojim postopanjem to dosegli, da se sprava odloži. To je temveč posledica občnega odpora proti spravi. Največ je pri tem koristil upor veleposestnikov. Vlada ima v veleposestnikih čeških zanesljive zaveznike, zato se pa ozira na njih mnenje. Naj bi tudi češki deželni zbor bil rešil razdelitev okrajev, v negativnem smislu seveda, bi vendar vlada ne bila proti volji deželnega zbora osnovala nobenega sodišča, ko bi bila vedela, da veleposestniki ne odobravajo takega postopanja.

Da se je zares zahvaliti veleposestnikom za tak ugoden preurat, to tudi dokazujejo liberalni listi. Dunajski nemški listi imajo jako zanesljive poročevalce v najrazličnejših političnih krogih, zanje pišejo tudi znani parlamentarci, kateri imajo dovolj prilike izvedeti, kaj se za kulisami godi. Vsi ti listi se pa v prvi vrsti ne jeze nad Mladočehi, temveč nad češkimi veleposestniki, ki s svojim vplivom preprečujejo, da češko-nemška sprava ne stori koraka dalje. Grof Taaffe je po zaključenem deželno-zborskem zborovanju bil poklical na Dunaj češkega namestnika grofa Thuna, ki kot visok plemenitaš ima najtesnejše zveze s konservativnimi veleposestniki. Da je grof Thun mogel na Dunaji sporočiti, da veleposestniki nimajo nič proti samovoljni osnovi trutnovskega okrožnega sodišča, pa bi se osnovalo.

Kaj pa bode sedaj? Svetov grofu Taaffeju seveda ne manka. Ker je sedanja sprava pokopana, poskusi naj se znova, ali to je kako, da nova sprava zopet ne bode le mrtvo rojeno dete. Neki dunajski list kar priporoča nekako izjemno stanje za Češko sicer brez vojaških sodišč, tedaj naj se pa izvrši policijskim potom, kar je vse treba. Mi seveda moramo z vso odločnostjo ugovarjati takim nasvetom, ker policijske naredbe nikakor neso na pravem mestu, kadar gre za pravo mej narodnostimi. S policijskimi naredbami se le razburjajo duhovi, ne pa pomirjujejo. Tudi ne gre, da bi morda vlada sama izbrala nekatere politike, da bi se ž njimi pogajala. Če se začno pogajanja, mora se pogajati vlada z onimi strankami, katere imajo zaupanje narodovo. Da je ob svojem času vlada k posvetovanju poklicala na Dunaj Mladočehe, bi tudi danes bilo nekoliko drugače s spravo.

Mi radi priznavamo, da so sedaj z Mladočehi pogajanja težavna, ker so volilcem obljubili mnogo več, nego jim pri sedanjih razmerah najprijaznejša vlada dovoliti more. Zato je potrebno, da vlada pomaga zmernejšim faktorjem zopet do večje veljave. To je pa prav lahko mogoče. Pot ji je pokazal dr. Fanderlik na staročeškem shodu v Brnu priporočujoč, najprej pogajanja za narodno enakopravnost.

Vlada naj torej začne resno izvajati narodno jedna-

kopravnost in to ne le na Češkem, temveč tudi drugod. Dokler pa vlada dela razlike mej Češko in drugimi deželami češke krone, jo pa zastopniki češkega naroda ne morejo vestno podpirati. Nemci pa tudi izvršenju narodni enakopravnosti ne morejo ugovarjati, ker je to le izvršenje ustave. Če bode češki narod videl, da so zmerni možje dosegli take uspehe, da tudi brez češkega državnega prava zanj ni nobene nevarnosti več, ne bode več poslušal skrajnih elementov, temveč se bode oklenil svojih previdnih voditeljev.

Tedaj bode pravi čas za pogajanja. Ko bodo Čehi zares v vseh treh deželah popolnoma enakopravni z Nemci, tedaj se bodo z njimi lahko pomenili, kako naj se stvari uravnajo, da bode obojim ugodnejše, ali naj se razdele okraji po narodnostih zastran ložje uprave. Dokler pa Čehi neso enakopraven faktor, tudi češki narod ne more imeti pravega zaupanja v kake take dogovore, ker si vselej misli, da bi silnejši Nemci zopet Čehe kako opeharili. Z izvedenjem narodne enakopravnosti izgine velik del narodnega vprašanja in s tem večjidel sedanjega strankarskega nasprotja. Glavni del sprave bi že bil s tem tako rekoč dosežen.

Stališče za vlado je pa tem ugodnejše, ker narodno enakopravnost lahko izvaja v glavnih stvareh naredbenim potom, ni jej treba vprašati za dovoljenje nobenega postavodajnega zastopa. Na ta način pa tudi vlada na Dunaju v državnem zboru dobi trdno podporo proti levičarjem, ko bi jej hoteli delati kake sitnosti. Češki zastopniki jo bodo morali podpirati, kajti silili jih bodo volilci. Nemci bodo pa spoznavši, da ji njih mogočnosti odklenkalo, da so minuli časi, ko so gospodovali v Avstriji in se več ne povrnejo, tudi mnogo spravljujejši postali. Videč da sami ničesar ne opravijo bodo podali Čehom roko v spravo, katere jim ti gotovo ne bodo odtegnili. Mej češkim narodom jih je mnogo, ki že že konca narodnih bojev, ki ovirajo drug narodni razvoj, in vsi ti bodo z veseljem pozdravili konec narodnemu boju, ako je le to mogoče brez nevarnosti za obstanek češkega naroda v vseh pokrajinah češke krone.

Politični pregled.

Delegacije so v torek se zaključile. Naš slovenski delegat Pfeifer se večkrat oglasil. Pri vojnem proračunu se je priteževal, da se je slovenščina odpravila kot polkovni jezik pri sedmem polku, če tudi je nad 20 % slovenskih vojakov in zahteval, da se narodnostno razmerje pri tem polku preišče. Rekel je, da je razžaljivo za častnike, če se od njih trdi, da se ne morejo naučiti slovenščine, od slovenskih prostakov se pa zahteva, da se priučijo družega deželnega jezika. Dokazoval je, da je tudi v vojaškem interesu, da se spoštuje materinščina. Potem je govornik še omenil, da bi bilo pač umestno, da vojna uprava proda ljubljanskemu mestu vojaško bolnico za primerno ceno in zgradi novo bolnico zunaj mesta na zdravejšem kraju. To je sedaj tem bolj umestno, ker se prestavi tudi civilna bolnica iz mesta. Minister je odgovoril, da bode narodnostne razmere pri koroškem polku dal znova preiskati. On je pa od koroškega deželnega oblastva izvedel, da je v tem polku jedva 10 % vojakov. Temu se ne čudimo,

ker gospodje v Celovci bi pač najraje vse koroške Slovence utajili. Če bo minister prašal tudi sedaj koroško deželno vlado, potem ne pričakujemo, da bi premenil svojo naredbo. Glede vojaške bolnice je pa izjavil, da je to le denarna stvar.

Agitacija, za občno volilno pravico se je začela po več krajih v Avstriji. V nedeljo je bil tak shod tudi v Ljubljani. Vlada shodov ne brani v zaprtih prostorih, ne pusti po taborov pod milim nebom. Delavci hoteli so tabore v ta namen prirediti v več krajih na Češkem in Moravskem, pa se jim to ni dovolilo. Vsled tega so nekoliko razgrajali in so jih več zaprli. Občno volilno pravico je pač v marsikaterem oziru opravičena, ali vendar mislimo, da bi bil prehod k občni volilni pravici malo prevelik. Vpeljejo naj se najprej direktne volitve v kmetskih občinah, potem pa polagoma razširja volilno pravico. Sedaj tuli še ni ljudstvo dosti izobraženo za občno volilno pravico. Priporočalo bi se, da bi že v šolah otroke poučevali o uredbah v ustavni državi, da bi vsi dobro vedeli, kako važne so volitve in vedeli volilno pravico prav in s premisljivostjo porabiti. Reči pa moramo, da ima občna volilna pravica to prednost, da se pri volitvah manj deluje z denarjem. Nekaj desetih volilcev še kdo poskusi pridobiti z denarjem ali pijačo, stotin ali celo tisočev volilcev pa ne bode noben kandidat podkupoval in gostil.

Češki Nemci. — V nedeljo je bil v Pragi shod češke nemške stranke. Sešli so se bili deželni poslanci in odposlanci iz vseh nemških krajev. Govorilo se je o sedanjem političnem položaju in sklenilo resolucijo, da naj nemški poslanci začno najstrožjo opozicijo proti vladi, ako upravnim potom ne osnuje novega okrožnega sodišča v Trutnovu. Kakor opozicijo so mislili, neso naravnost povedali. Poprej se je od strani priporočalo, da bi Nemci kar ostavili deželni zbor. Na tem shodu se pa o tem ni govorilo. Plenerja ni bilo na shod. Najbrž ni prišel, da se mu ni bilo treba izreči na nobeno stran. Boji se zameriti vladi, stranki pa tudi.

Nemčija. — Volitve v državni zbor so dovišene. V 393 okrajih bilo je voljenih: 49 konservativcev, 12 članov državne stranke, 16 narodnih liberalcev, 3 člani svobodomiselnih združitve, 80 članov centra, 12 Poljakov, 3 protisemiti, 24 socijalnih demokratov, 1 liberalec, 1 Danec, 2 kandidata kmetske zaveze, 7 Alzačanov in 4 člani južnonemške ljudske stranke. Ožjih volitev je treba 179. Privržencev in nasprotnikov vojaške predloge je zelo ednako število in ožje volitve še-le bodo pokazale, če ima vojaška predloga večino za seboj.

Nemčija in Rusija. — Nemški cesar in ruski car se baje meseca julija ali avgusta snideta nekje na morji. Vsakterega spremljal bo oddelek brodovja. Car bode potem nemškega cesarja spremil do kake nemške luke.

Srbija. — V slovesni seji, ki jo je imela skupščina dne 16. t. m., je kralj izjavil v prestolnem govoru, da je moral odstraniti regentstvo, ki je zlorabilo njegovo mladost v svrhu, da je izpodkopavalo ustavo. Z zadoščenjem je naglašal kralj, da je narod z navdušenjem pozdravil njegov korak in da ga je tudi inozemstvo prav sodilo. Mej drugim je na to kralj storil prisego na ustavo. Zbor je kralja navdušeno pozdravljal. — Kabinet je dal ostavko, na kar je kralj zopet Dokiča poveril in potrdil ministersko listo. Izvzemši Franasoviča, na katerega mesto stopi Sava Gruič, ostanejo vsi ministri na svojih mestih. — Govori se, da se bode kralj Aleksander v kratkem poročil. Mnenje je, da bo nevesta najbrže hči grškega kralja, princezinja Marija.

Rusija in Bolgarija. — Ruska vlada je baje sklenila zopet tirjati Bolgarijo, da ji poplača zapale okupacijske stroške v l. 1878 in 1879. Nemško zastopstvo v Sofiji se je naprosilo, da Bolgarijo v imenu Rusije na to opozori. Zahteva se iz početka 2 milijona rubljev. Če se izplača ta svota, dolguje potem Bolgarija Rusiji še 3,018.250 rubljev.